

УДК 336.76(477) (043.5)

## ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТА ДИСБАЛАНСИ ЇХ РУХУ В УМОВАХ ПРЕВАЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ НАД РЕАЛЬНИМ

**Максим Валерійович КОРНЕЄВ**

к.е.н., доцент, Українська академія банківської справи НБУ

E-mail: maxkorneev@ua.fm

*Анотація.* У статті визначено особливості фінансових ресурсів в економіці та їх рух. Розглянуто засади руху фінансових ресурсів в економіці в умовах превалювання її фінансового сектору над реальним. З позиції системного підходу досліджено процес фінансіалізації економіки, що обумовлює виникнення дисбалансів руху фінансових ресурсів. Визначено роль та завдання політики у сфері руху фінансових ресурсів в економіці.

*Аннотация.* В статье определены особенности финансовых ресурсов в экономике и их движение. Рассмотрены основы движения финансовых ресурсов в экономике в условиях превалирования ее финансового сектора над реальным. С позиции системного подхода исследован процесс финансовализации экономики, обуславливающий возникновение дисбалансов движения финансовых ресурсов. Определена роль и задачи политики в сфере движения финансовых ресурсов в экономике.

**Ключові слова:** фінансові ресурси, фінансові потоки, рух, дисбаланси, фінансовий сектор, реальний сектор, фінансіалізація, економіка.

**Ключевые слова:** финансовые ресурсы, финансовые потоки, движение, дисбалансы, финансовый сектор, реальный сектор, финансовализация, экономика.

**Постановка проблеми.** Питання, пов'язані з рухом фінансових ресурсів (ФР) в економіках в умовах превалювання їх фінансових секторів (ФС) над реальними секторами (РС) набувають особливого значення. Це обумовлено тим, що в умовах такого превалювання виникають та набувають широкого розмаху так звані дисбаланси руху ФР (тобто трансформації у русі ФР, що обумовлені поширенням процесу фінансіалізації). Такі дисбаланси у русі ФР можуть приводити до негативних наслідків у контексті загального економічного розвитку. Вищенаведене зумовлює актуальність дослідження особливостей руху ФР в економіці в умовах превалювання її ФС над РС. Зазначимо, що в національній економіці у останні роки розвиток ФС та РС можливо охарактеризувати саме з точки зору таких умов превалювання.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Різним аспектам ФР, особливостям їх руху присвячено наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: О. Василик, К. Лазичева, О. Майборода, Г. Азаренкова, К. Павлюк, В. Опарін, Ю. Рубін тощо. Засади фінансіалізації економіки, її риси та наслідки вивчались такими вче-

ними як: В. Лазонік, М. О'Салліван, Дж. Смізін, О. Орхангазі, Т. Пеллі, Р. Бетт, Г. Магдоф, П. Свізі, Е. Штокхаммер, Дж. Епштейн, В. Лук'янов, Г. Кріппнер, В. Мілберг, Дж. Аррігі, П. Дос Сантос, С. Лапавітсас, К. Філіпс, Ю. Осік, Н. Щепочкіна та інші. При цьому, на нашу думку, засади руху ФР в національній економіці саме в умовах превалювання її ФС над РС, є недостатньо розглянутими та обґрунтованими.

**Метою статті** є визначення сутності, особливостей руху ФР в економіці у контексті превалюючої ролі її ФС над РС.

**Обґрунтування отриманих наукових результатів.** Визначенню сутності, змістовних характеристик ФР на різних рівнях (глобальному, макроекономічному, мезоекономічному, мікроекономічному) присвячено наукові праці ряду вітчизняних та зарубіжних вчених. Загалом суть ФР на різних рівнях вчені розглядають як у широкому, так і у вузькому розуміннях. Такі ресурси можуть, наприклад, визначатись сукупністю грошових фондів, створених у рамках розподілу (перерозподілу) національного багатства тощо. Додатково вченими надається вельми широка класифікація ФР за різними класифікаційними

ознаками [1; 4–10].

Класична економічна модель кругопотоків відображає основні макроекономічні напрями руху ФР між її складовими (домогосподарства, фінансовий ринок, товарний ринок, ринок факторів виробництва, фірми). Аналогічним чином можна відобразити напрями руху ФР в економіці між суб'єктами її ФС та РС. Звісно, що функціонування таких секторів (наприклад, у контексті діяльності їх суб'єктного складу на абсолютно усіх життєвих етапах) буде неможливим в сучасних умовах господарювання без фінансових ресурсів. Отже, теоретично, окремі економічні відносини характеризуються рухом ФР та охоплюють ряд операції [1; 5].

Як відомо, рух ФР може розглядатися як фінансовий потік (ФП). У наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених широко представлено змістовні характеристики, типологію ймовірних ФП на різних рівнях (глобальному, макроекономічному, мезоекономічному, мікроекономічному) [1; 4, с. 186–189]. Ефективний розвиток економіки (у тому числі її секторів) залежить від відповідного збалансування таких потоків. З метою забезпечення такого розвитку

окремими науковцями пропонуються напрями вдосконалення існуючих систем управління ФР [4–10].

При цьому, слід враховувати, на нашу думку, при поступовій модернізації існуючих систем управління ФР в економіках фундаментальні фактори впливу (як зовнішнього, так і внутрішнього характеру) на рух таких ресурсів. Це не тільки надасть можливості ефективніше вдосконалити існуючі системи управління ФР в економіках, а й, в окремих випадках попередити негативні аспекти проявів виникаючих в умовах фінансіалізації дисбалансів руху таких ресурсів. Наприкінці, переходячи до розгляду типової моделі руху ФР в економіці, слід зазначити, що фундаментальні фактори впливу на рух таких ресурсів (наприклад, ринкова кон'юнктура, якість фінансового управління, система розрахунків, особливості системи державних фінансів та/або кредитної системи тощо) можуть обумовити зміну його напрямку або ж зовсім трансформувати цей рух [1; 4–10].

Нижче наведемо приклад можливої моделі руху ФР в економіці в умовах поступової її фінансіалізації (рис. 1).



Рис. 1. Модель руху фінансових ресурсів в економіці (у контексті превалювання ФС економіки над її РС)

Наведені у моделі (рис. 1) фінансові потоки характеризуються різнонаправленістю руху ФР, можуть бути позитивного чи негативного, інвестиційного характеру, динамічними чи нединамічними, доходними чи витратними, прибутковими чи неприбутковими тощо. ФР стосовно об'єктів, наведених у моделі, надходять та вибувають, забезпечуючи при цьому ефективний рух інших видів ресурсів в економічній системі. У якості об'єктів, представлених у моделі мо-

жуть виступати, наприклад, складові класичної макроекономічної моделі кругопотоків. Збалансованість ФР в економіці можливо регулювати шляхом використання системи фундаментальних факторів впливу на їх рух.

Додатково вченими наводяться аспекти активізації ФП в економічних системах, її негативні наслідки в кожних конкретних умовах господарювання [1; 4, с. 186–189; 5]. Така потокова активізація, на нашу думку, повинна мати оптимальні

межі, оскільки її надмірність призведе до розростання фінансiалiзацiйних процесiв, що у перспективi буде мати негативнi наслiдки для економiчної системи. Або ж паралельно з потовою активiзацiєю слiд застосовувати окремi iнструменти державного впливу на процес фiнансiалiзацiї з метою оптимiзацiї її негативних наслiдкiв для економiки. У якостi такого iнструментарiю, наприклад, можуть виступати iнструменти державної фiнансової полiтики (насамперед, грошово-кредитної чи бюджетно-податкової). Окрiм державного регулювання процесiв фiнансiалiзацiї економiки, у розвинутих економiчних системах можливе й саморегулювання.

Отже, у перiод трансформацiї руху ФР виникають та поступово накопичуються дисбаланси (диспропорцiї, невідповiдностi), обумовленi саме процесом фiнансiалiзацiї. Саме системний пiдхiд до визначення сутностi процесу фiнансiалiзацiї [2; 3, с. 85–92] дозволить визначити окремi фактори, що обумовлюють появу трансформацiй у русi ФР в економiцi (у контекстi превалювання її ФС над РС).

Вивчаючи питання ефективного руху ФР в економiчних системах слiд придiлити увагу й аспектам фiнансової полiтики у цих напрямках дослiджень. Формування на ефективних засадах, механiзмах полiтики у сферi руху ФР забезпечить

фундамент стабiльностi розвитку економiки, мiнiмізує негативнi прояви процесу її фiнансiалiзацiї. Одним iз завдань такої полiтики у сферi руху ФР повинен бути контроль ступеню потокової активiзацiї. Це обумовлено тим, що полiтика у сферi руху ФР може мати й негативний зворотнiй ефект, пов'язаний з надмiрною потоковою активiзацiєю, що, у свою чергу, посилить прояви фiнансiалiзацiйних процесiв. Паралельно з цим, дослiджувана полiтика нацiлена на пiдтриманнi вiдносної рiвноваги у баланси iнтересiв суб'єктiв ФС та РС економiки, налагодженнi ефективного спiвробiтництва мiж ними, регулюваннi обсягiв ФР в економiчнiй системi (у контекстi її суб'єктiв). Додатково, для виконання вищеперелiчених нами завдань є необхідним систематичне врахування iснуючого рiвня соцiально-економiчного розвитку.

**Висновки.** За результатами проведеного дослiдження визначено змiстовнi характеристики ФР в економiцi, класичнi особливостi їх руху, розглянуто аспекти руху ФР в економiцi в умовах превалювання її ФС над РС, дослiджено процес фiнансiалiзацiї економiки, обумовлюючий виникнення дисбалансiв руху ФР, виокремлено роль та завдання полiтики у сферi руху ФР в економiцi.

#### Список використаних джерел

1. Азаренкова Г. М. Фiнансовi потоки економiчних агентiв : методологiя та органiзацiя управлiння : дис. д-ра екон. наук : спец. 08. 00. 08 – Грошi, фiнанси i кредит / Г. М. Азаренкова. — Суми : [Б.В.], 2007. — 383 с.
2. Корнєєв М. В. Фiнансiалiзацiя i конвергентнi процеси в реальному та фiнансовому секторах економiки / М. В. Корнєєв // Регiональна бiзнес-економiка та управлiння. — 2014. — № 1 (41). — С. 73–80.
3. Корнєєв М. В. Фiнансовий сектор в умовах фiнансiалiзацiї економiки: теоретичнi засади та свiтовий досвiд: монографiя / М. В. Корнєєв. — Днiпропетровськ, 2014. — 475 с.
4. Лазичева Е. А. Исследование сущности финансовых потоков / Е. А. Лазичева // Вестник Томского государственного университета. — 2009. — № 329. — С. 186–189.
5. Опарiн В. Фiнансова система України (теоретико-методологiчнi аспекти): Монографiя / В. Опарiн. — К. : КНЕУ, 2005. — 240 с.
6. Batt, Rosemary. The Impact of Financialization on Management and Employment Outcomes / Rosemary Batt // 20th Annual John Lovett Memorial Lecture, 2012. — April. — University of Limerick, Ireland. — 29 p.
7. Orhangazi, Özgür. Financialization and the US Economy / Özgür Orhangazi. — Northampton, Massachusetts: Edward Elgar Publishing, 2008.
8. Epstein G. Financialization and the World Economy / G. Epstein. — London : Edward Elgar, 2005. — 456 p.
9. Krippner Greta. The Financialization of the American Economy / Greta Krippner // Socio-Economic Review. — 2005. — Vol. 3, Issue 2. — P. 173–208.
10. Lapavitsas C. Financialised Capitalism: Crisis and Financial Expropriation / C. Lapavitsas // Historical Materialism. — 2009. — № 17 (2). — P. 114–148.